

Giełdy i ich archetypy na ziemiach polskich.

Dariusz Tadeusz Dziuba

Zamiarem autora było wyszczególnienie wszystkich giełd (co najmniej wzmianek o nich) istniejących w dawnej Rzeczypospolitej, od późnego średniowiecza do czasów II wojny światowej - potwierdzenie ich istnienia i znaczenia. Dla najstarszych giełd nie były istotne szczegółowe aspekty porównawcze - często takie dane nie zachowały się do współczesności, bądź nimi nie dysponowano. Do realizacji celu w strukturze pracy wydzielono dziewięć rozdziałów tematycznych. W ich ramach świadomie wyodrębniono większą liczbę paragrafów, aby uwypuklić istnienie, zmiany dziejowe i znaczenie poszczególnych giełd.

W rozważaniach podjęto się próby systematyzacji chronologii tworzenia giełd i ich archetypów, z nałożeniem lat ich powstawania na ziemiach polskich. Ukazują one bogatą historię organizowania giełd na przestrzeni wieków. Wskazują, że rodzime giełdy kształtowały się niemal w tym samym czasie co znane dziś giełdy zachodnie. Giełdy systematyzowano według okresów przedrozbiorowych, czasów zaborów i Polski niepodległej w dwudziestolecie międzywojennym. Pewną trudność sprawiała ciągłość funkcjonowania niektórych giełd, np. Warszawskiej - w tym przypadku rozważania rozdzielano na poszczególne okresy. Opisy dotyczą najpierw giełd kupieckich, wekslowych, z kolei analizowane są giełdy pieniężne i jako ostatnie (później wyodrębniane) giełdy towarowe. Zmienność losów giełd uwypuklono m.in. w tytułach paragrafów, np. dotyczących giełd i ich nazw - m.in. w Gdańsku i Elblągu.

Cenną pomocą do napisania monografii okazała się m.in. międzywojenna prasa gospodarcza i lokalna prasa z końca wieku XIX oraz inne antykwareczne publikacje, w tym książki niemieckojęzyczne, jak i starodruki z XVIII wieku, które umożliwiły potwierdzenie istnienia niektórych giełd, prezentację ich wybranych notowań i charakterystyk. Rozważania uzupełniono ilustracjami gmachów dawnych giełd.

Spis treści:

Wstęp

Rozdział 1. Giełdy i przedgiełdowe formy handlu

- 1.1. Giełdy i ich typologia
- 1.2. Przedgiełdowa organizacja handlu
- 1.3. Jarmarki i targi na ziemiach polskich
- 1.4. Giełdy - etymologia i rys tworzenia

Rozdział 2. Dawne giełdy gdańskie

- 2.1. Gdańsk jako ośrodek średniowiecznego handlu
- 2.2. Giełda kupiecka na Dworze Artusa
- 2.3. Danziger Börse - pod zaborem pruskim
- 2.4. Wolne Miasto Gdańsk - giełda pieniężna i towarowa

Rozdział 3. Giełdy kupieckie w Elblągu i innych miastach hanzeatyckich

- 3.1. Hanza w rozwoju handlu międzynarodowego

- 3.2. Giełda kupiecka w Elblągu
- 3.3. Pruska giełda w Elblągu
- 3.4. Giełdy kupieckie w Słupsku i Szczecinie
- 3.5. Giełda Śląska we Wrocławiu

Rozdział 4. Najstarsze giełdy kupieckie na ziemiach polskich

- 4.1. Etymologia i zestawienie giełd
- 4.2. Dawne giełdy w Toruniu i Zamościu
- 4.3. Giełda w Malborku
- 4.4. Archetyp giełdy w Warszawie

Rozdział 5. Warszawska giełda w Królestwie Kongresowym

- 5.1. Tworzenie giełdy kupieckiej w Warszawie
- 5.2. Giełda Warszawska
- 5.3. Próby tworzenia giełdy towarowej i jej filii
- 5.4. Lokalizacja Giełdy Warszawskiej

Rozdział 6. Giełdy kupieckie i zbożowe na ziemiach polskich pod zaborami

- 6.1. Giełda kupiecka w Rzeczypospolitej Krakowskiej
- 6.2. Giełda Lwowska z oddziałem zbożowym
- 6.3. Giełda Łódzka w Królestwie Kongresowym
- 6.4. Giełdy kupieckie w Bydgoszczy i Lesznie
- 6.5. Giełda zbożowa i spirytusowa w Poznaniu

Rozdział 7. Giełdy pieniężne w II Rzeczypospolitej

- 7.1. Organizacja giełd pieniężnych, np. Giełdy Warszawskiej
- 7.2. Giełda w Poznaniu jako dominująca giełda prowincjonalna
- 7.3. Giełdy pieniężne w Krakowie i Lwowie
- 7.4. Giełdy pieniężne w Łodzi, Wilnie i Katowicach
- 7.5. Obroty i transakcje na giełdach prowincjonalnych

Rozdział 8. Giełdy towarowe w dwudziestoleciu międzywojennym

- 8.1. Organizacja giełd zbożowo-towarowych, np. Giełdy Warszawskiej
- 8.2. Giełda w Poznaniu – studium przypadku
- 8.3. Giełdy towarowe jako inicjatywy Izb Przemysłowo-Handlowych
- 8.4. Giełda Lubelska wraz z filią w Równem
- 8.5. Giełda Zbożowo-Towarowa w Katowicach jako konkurencja wobec niemieckiej giełdy w Gliwicach
- 8.6. Podsumowanie

Rozdział 9. Wspecjalizowane giełdy i rynki towarowe

- 9.1. Giełdy drzewne - Bydgoszcz i Warszawa
- 9.2. Giełdy mięsne - Warszawa, Lublin i Łódź
- 9.3. Giełda włókiennicza i lniarska - Łódź i Wilno
- 9.4. Rynki hurtowe i projekty giełd
- 9.5. Towarowy rynek aukcyjny i arbitraż

Zakończenie: Rynki giełdowe i przedgiełdowe - zapis chronologiczny

Bibliografia